

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.07.2009, sp. zn. 33 Cdo 1785/2007, ECLI:CZ:NS:2009:33.CDO.1785.2007.1

Číslo: 26/2010

Právní věta: Věřitel se nemůže úspěšně domáhat změny rozsudku, jímž bylo vyhověno žalobě s tzv. alternativou facultas, a žádat, aby dlužníku byla uložena povinnost k náhradnímu plnění místo plnění primárního, které se stalo nemožným.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.07.2009

Spisová značka: 33 Cdo 1785/2007

Číslo rozhodnutí: 26

Číslo sešitu: 3-4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Změna soudního rozhodnutí

Předpisy: § 163 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v P r a z e r o z s u d k e m z e d n e 2 2 . 9 . 2 0 0 6 p o t v r d i l r o z s u d e k O b v o d n í h o s o u d u p r o P r a h u 1 0 z e d n e 1 2 . 9 . 2 0 0 5 , k t e r ý m b y l a z a m í t n u t a ž a l o b a , a b y „ b y l z m ě n ě n r o z s u d e k O b v o d n í h o s o u d u p r o P r a h u 1 0 z e d n e 2 4 . 3 . 1 9 9 7 , ž e ž a l o v a n í j s o u p o v i n n í r u k o u s p o l e č n o u a n e r o z d í l n o u z a p l a t i t ž a l o v a n é č á s t k u 5 1 2 4 9 0 K č s 1 9 % ú r o k e m o d p o d á n í ž a l o b y d o z a p l a c e n í “ , a b y l o r o z h o d n u t o o n á k l a d e c h ř í z e n í ; s o u č a s n ě r o z h o d l o o n á k l a d e c h o d v o l a c í h o ř í z e n í .

Oba soudy vyšly ze zjištění, že Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 24. 3. 1997 uložil žalovaným povinnost vydat žalobkyni do tří dnů od právní moci rozhodnutí osobní automobil zn. Rover 414 Si čtyřdvéřový v úpravě s metalízou laku, včetně základní výbavy, klíčů od vozidla, velký technický průkaz a osvědčení o technickém průkazu (výrok I.); současně vyslovil, že žalovaní se zproští své povinnosti zaplacením částky 512 490 Kč spolu s 19% úrokem z prodlení od podání žaloby do zaplacení (výrok II.). Rozsudek soudu prvního stupně byl potvrzen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 12. 1997 a nabyl právní moci 10. 3. 1998. Žalovaní podle soudního rozhodnutí žalobkyni neplnili, a to ani peněžitou formou. Automobil tohoto typu se od roku 1999 celosvětově nevyrábí a v roce 2000 skončila platnost hromadného schválení technické způsobilosti pro český trh. J. R. a Z. R. složili dne 18. 7. 2003 ke splnění povinnosti uložené soudním rozhodnutím do soudní úschovy ojetý osobní automobil Rover 414 Si, typ 14 K 4 E, číslo podvozku SARRTMLHNYD446312, klíče, technický průkaz a osvědčení o technickém průkazu k tomuto automobilu, ačkoliv vykonatelným soudním rozhodnutím byla uložena povinnost vydat automobil nový.

Odvolací soud dospěl k závěru, že za situace, kdy je žalobní petit formulován jako tzv. alternativa facultas, přísluší žalobkyni právo domáhat se pouze plnění primárního, přičemž žalovaní mohli svou povinnost splnit i tím, že žalobkyni poskytnou náhradní plnění. Otázku, zda se plnění z pravomocného rozsudku stalo nemožným, považoval za relevantní pouze pro vykonávací řízení. Ve shodě se soudem prvního stupně pak uzavřel, že změna rozsudku je možná pouze v případech uvedených v § 163 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu v platném znění, a o takové rozhodnutí se v daném případě nejedná. Nad rámec učiněného závěru konstatoval, že žaloba není důvodná i s ohledem na § 159a o. s. ř.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Odvolacímu soudu vytýká nesprávnost závěru, že v posuzovaném případě není možná změna rozsudku podle § 163 o. s. ř. Má za to, že alternativa facultas předem řeší otázku následné nemožnosti primárního plnění. Není srozuměna ani se závěrem, že projednání věci brání překážka věci pravomocně rozsouzené. V tomto ohledu odkázala na R 39/88. Namítá, že napadený rozsudek byl vydán v rozporu se zásadou uvedenou v § 154 o. s. ř. a že jeho odůvodnění je nepřezkoumatelné. Z těchto důvodů navrhuje napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání bylo podáno včas subjektem k tomu oprávněným za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.); dovolací soud se dále zabýval otázkou jeho přípustnosti.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen v pořadí první rozsudek, který soud prvního stupně ve věci vydal, se řídí § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Ze znění citovaných ustanovení vyplývá, že dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je přípustné pouze k řešení právních otázek; to znamená, že v něm lze samostatně namítat jen to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Žalovaná předložila k dovolacímu přezkumu otázku (s níž spojuje zásadní význam napadeného rozhodnutí po právní stránce), zda lze podle § 163 o. s. ř. změnit rozsudek, kterým bylo vyhověno žalobě s tzv. alternativou facultas, v důsledku nastalé nemožnosti plnění. Jelikož dovolací soud takto nastolenou právní otázku v nastíněných souvislostech dosud neřešil, shledal k jejímu posouzení dovolání přípustným.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Podle § 163 o. s. ř. je možno na návrh změnit rozsudek odsuzující k plnění v budoucnu splatných

dávek nebo k plnění ve splátkách, jestliže se podstatně změnila okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání dávek nebo splátek. Rozsudky o výchově a výživě nezletilých dětí a o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo o pozastavení jejího výkonu lze změnit i bez návrhu, změnil-li se poměr.

Změna již pravomocného rozsudku podle § 163 o. s. ř. je možná u rozsudků odsuzujících k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách, jestliže se podstatně změnila okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání dávek nebo splátek a změna poměrů odůvodňuje změnu rozsudků o výchově a výživě nezletilých dětí a o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo o pozastavení jejího výkonu. Vedle těchto případů výslovně vyjmenovaných v uvedeném ustanovení může dojít ke změně rozsudku v důsledku změny poměrů i v dalších případech, stanoví-li to zákon, tedy jedná-li se o rozsudek vydávaný ze zákona s výhradou změny poměrů – typicky § 202 odst. 1 zák. práce (srovnej Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 748 s.).

Rozsudkem rozhoduje soud o věci samé; musí rozhodnout o celém předmětu řízení, jak byl vymezen žalobním petitem, jímž je soud ve sporném řízení vázán. Účastníkům nemůže přiznat jiná práva a uložit jim jiné povinnosti, než jsou navrhovány, žalobní petit musí svým rozhodnutím zcela vyčerpat a nesmí jej překročit (s výjimkou případů uvedených v § 153 odst. 2 o. s. ř.). Žalobní petit může obsahovat tzv. alternativu facultas, která sice není v platném občanském procesním právu výslovně zakotvena, v soudní praxi jakožto specifická podoba žalobního petitu je však akceptována. Na rozdíl od petitu alternativního nemá původ v hmotněprávním základu věci, nýbrž představuje procesně zprostředkovanou nabídku, jejímž prostřednictvím žalobce dává najevo, že se žalovaný může žalované povinnosti zprostit tím, že mu poskytne plnění jiné. V teorii i soudní praxi je jednota v závěru, že bylo-li vyhověno žalobě s fakultativním alternativním petitem, může být soudní rozhodnutí titulem jen pro primární plnění, jež je titulem uloženo; (dobrovolné) plnění podle alternativy je toliko způsobitelné, pokud již alespoň částečně nebyl původní závazek vymožen, přivodit i jen zastavení výkonu (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. [20 Cdo 360/2003](#), uveřejněné pod R 48/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i usnesení bývalého Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1963, sp. zn. [4 Cz 19/63](#), uveřejněné pod R 21/1964 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle § 575 obč. zák. stane-li se plnění nemožným, povinnost dlužníka plnit zanikne.

Citované ustanovení definuje následnou nemožnost plnění, jež nastala až po vzniku závazku. V případě objektivní nemožnosti plnění (tzn. je-li plnění fakticky neuskutečnitelné i pro jiného než dlužníka) závazek zaniká vždy, a to k okamžiku, kdy nemožnost plnění nastala. Zavínil-li dlužník nemožnost plnění, závazek sice zanikl, avšak věřitel má právo na náhradu škody, která mu nesplněním závazku vznikla. Případný nárok na vydání plnění z bezdůvodného obohacení má pak věřitel bez ohledu na to, zda věřitel nemožnost plnění zavínil, či nikoli. Stane-li se nemožným plnění, jež je předmětem řízení, nelze žalobě vyhovět. Věřitel však může změnit svůj žalobní návrh na peněžité plnění z titulu náhrady škody (srovnej Švestka, J., Jehlička, O. a kol. Komentář. Občanský zákoník. 10. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 1022 s.).

V posuzovaném případě žalobkyně v původním řízení, v němž uplatnila svůj nárok na vydání předmětného automobilu, formulovala žalobní petit jako tzv. alternativu facultas. Soud žalobě vyhověl uložením povinnosti žalovaným vydat jí automobil a v souladu s žalobou byla žalovaným poskytnuta možnost zprostit se této povinnosti zaplacením částky 512 490 Kč. Změna poměrů, která nastala až po vyhlášení rozsudku, odůvodňuje změnu rozsudku pouze v případech vyjmenovaných v § 163 o. s. ř., případně vyplývá-li tato možnost ze zákona. Jelikož se v daném případě nejedná o rozsudek, který by byl ze zákona vydáván s výhradou změny poměrů, nebo který je mezi případy vyjmenovanými v § 163 o. s. ř., již z toho důvodu je správný závěr odvolacího soudu, že změna

rozsudku v posuzovaném případě nepřichází v úvahu. S názorem žalobkyně, že alternativa facultas řeší otázku následné nemožnosti plnění, se nelze ztotožnit. Jestliže žalovaní soudem uloženou povinnost nesplnili, a to ani fakultativním peněžitým plněním, a primární plnění (vydat automobil) se stalo po právní moci soudního rozhodnutí nemožným, závazek žalovaných vyplývající z veřejné soutěže (§ 847 a násl. obč. zák.) zanikl podle § 575 obč. zák. Protože (jak bylo výše vyloženo), alternativa facultas nedává věřiteli možnost domáhat se náhradního plnění, neboť na něj nemá hmotněprávní nárok, nemůže se žalobkyně domáhat změny rozsudku obsahujícího alternativu facultas a žádat místo původně primárního plnění náhradní plnění, a to ani z toho důvodu, že primární plnění se stalo nemožným.

Oprávněnou je námitka žalované zpochybňující správnost závěru odvolacího soudu, že projednání věci brání překážka věci pravomocně rozsouzené (§ 159a o. s. ř.), neboť v tomto řízení uplatňuje jiný nárok (než v původním řízení), který vychází z odlišných skutkových tvrzení; projednání věci tudíž překážka věci pravomocně rozsouzené nebrání. Navíc pokud by tomu tak skutečně bylo, jednalo by se o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, pro který musí soud řízení jediné zastavit podle § 104 odst. 1 o. s. ř. I když odvolací soud tuto otázku posoudil nesprávně, nemůže to však mít vliv na výsledný závěr dovolacího soudu o neopodstatněnosti dovolání. Odvolací soud totiž založil své rozhodnutí na dvou na sobě vzájemně nezávislých závěrech (že rozsudek nelze změnit podle § 163 o. s. ř., a že se jedná o věc pravomocně rozsouzenou) a pro závěr o nedůvodnosti dovolání stačí, aby obstál alespoň jeden z nich (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1374/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 17/1998, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. [2 Cdon 1034/97](#), uveřejněný pod R 25/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Výhrady žalované, že rozsudek odvolacího soudu nerespektuje zásadu zakotvenou v § 154 o. s. ř. a že jeho odůvodnění je nepřezkoumatelné, vystihuje dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. Žalovaná jej však blíže nespecifikuje a z obsahu spisu se podává, že soudy pro své rozhodnutí vzaly v úvahu stav, který tu byl v době vyhlášení rozsudku. Odvolací soud pak napadený rozsudek odůvodnil při respektování zásad uvedených v § 157 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 211 o. s. ř. Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. tak není naplněn.

Ze shora uvedeného vyplývá, že žalobkyni se nepodařilo prostřednictvím dovolacích námitek zpochybnit správnost rozsudku odvolacího soudu. Nejvyšší soud proto dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).